

Anmeldelser

Vildere vidder i dansk natur

Rune Engelbreth Larsen. Hvor og hvordan over 1.000 kvadratkilometer natur kan blive vildere, imødegå naturforarmelse og fremme artsrigdom og oplevelsesrigdom. 433 sider, over 400 fotografier og 225 kort, indb. Forlaget Dana 2017. ISBN-13: 9788792961068. Pris: 399 kr. i Naturbutikken.

Bogens usædvanlig lange undertitel signalerer, at Rune Engelbreth Larsen har noget på hjerte: En personlig og engageret tour-de-force gennem de senere års diskussion om en vildere og rigere dansk natur. Bogen er dertil rigt illustreret med forfatterens egne flotte fotografier. Naturen mangler plads, og i bogens vigtigste del gives 35 konkrete bud på større danske naturområder (10-40 km²), som forfatteren mener kan skabes ud fra enkle principper: På sammenhængende statsejede arealer kan al produktion (land- og skovbrug) ophøre, og ved samtidigt at udsætte store græsædere skabes dynamik i naturen. Med hegn om herlighederne sikres, at de store og besværlige græsædere opfylder deres del af jobbet og ikke løber andre steder hen og laver kaos på markerne. Det er befriende at læse et visionært bud på fremtidig naturforvaltning, hvor argumentationen ikke er bundet af begreber som 'gunstig bevaringsstatus' og andre fine fagord fra nutidens bureaukratisk styrede landskabsforvalt-

ning. Her gøres et forsøg på at tænke ud af boksen. Det er der altid brug for. Forfatteren kalder sine forslag for danske *naturnationalparker* og formulerer en klar kritik af den nationalparklov, som i dag er grundlaget for de fem danske nationalparker oprettet siden 2007.

Fire indledende kapitler har som fælles omdrejningspunkt, at der er brug for et sporskifte i dansk naturforvaltning. Tre kapitler har bud på, hvordan det kan gøres, og fire kapitler er viet hver sit eksempel på forvaltning af mere vildsom natur (et polsk, et hollandsk, et tysk og et dansk). Hvert eksempel fortæller mest om de store græsæderes historie, men kun lidt om effekten for den øvrige natur. Fra ornitologisk side er der tydeligvis behov for at skitsere de mulige effekter for fuglelivet.

Bogen mangler ikke ord, og i lange passager vrikker teksten sig gennem kæder af associationer, sidespring og mange faglige detaljer, der stritter i alle retninger. I al sin engagerede velvilje, synes jeg bogen savner syntese med klare råd og anvisninger til en række oplagte spørgsmål: Kommer den 'rigtige' natur altid af sig selv, blot store græsædere sættes ud? Hvor lang tid tager det? Hvor mange dyr må der være, og hvordan undgås overgræsning? Hvordan regulerer man bestande under hegn? Men endnu mere savner jeg, at bogen også havde forholdt sig til, hvordan en bred folkelig deltagelse sikres i at skabe mere vildsom natur. I de danske kulturlandskaber er det den egentlige udfordring, selvom jeg fuldt ud anerkender behovet for den naturfaglige diskussion.

Bogens danske eksempel på mere vildsom natur er Lille Vildmose. Området er i dag overvejende privatejet, men indhegningen og udsættelsen af elsdyr i 2016 havde næppe fundet sted, hvis området ikke forinden havde været igennem langvarige offentlige processer under først landskabsfredningen og siden diskussionen om danske nationalparker. De helt centrale erfaringer nævnes ikke med et ord, men ville have været uvurderlige for de mange, der forhåbentlig inspireres til handling i en række af de 35 bud på naturnationalparker.

Uffe Gjøøl Sørensen

Birds New To Science

David Brewer. Fifty years of avian discovery. 416 sider, 300 farvefotos, indb. Helm London, 2018. ISBN 978-1-4729-0628-1. Pris £ 37,99.

Dette er bogen for alle interesserede i taksonomi, en disciplin i konstant flux i disse år. Ny klassificering af fugle har på få årtier øget antallet af arter til over 10.000. Brewers bog behandler de arter, der blev beskrevet som nye for videnskaben i perioden 1960-2017, i alt 288, gennemsnitligt fem om året. Et eksempel: Napomyresmutten, *Epinecrophylla fjeldsaai*, opdaget i provinser Napo i Ecuador i 1994 af Niels Krabbe, der har navngivet fuglen efter Jon Fjeldså, professor i makroökologi på KU. Om denne 10 cm store fugl med brun ryg til forskel fra nært beslægtede arter, læser vi om dens opdagelse, kendetegn, habitat, føde, ynglebiologi (ukendt), sang, trækvaner (standfugl), udbredelse (SE Ecuador og lidt ind i det allernordligste Peru), trusselstatus (ikke truet) og etymologi, dvs. det videnskabelige navns betydning (græsk: på et dødt blad), og at artsnavnet er til ære for Fjeldsås "huge contributions to the ornithology of Africa and South America and his great influence on conservation in both continents." Tilsvarende behandling gælder for samtlige omtalte arter. Napomyresmutten blev oprindeligt placeret i slægten Myrmetherula, men er senere bragt i en helt ny slægt.

Et afsluttende kapitel omhandler fremtidige nye arter bl.a. en tapaculo opdaget i Peru af Krabbe og Fjeldså, hvor beskrivelsen er under udarbejdelse. Det følgende kapitel omhandler 66 arter, der ikke længere anerkendes, som fx Cox' Ryle, der har vist sig at være en hybrid mellem Stribet og Krumnæbbet Ryle. Mange af de 'kasserede' sydamerikanske arter er ikke blevet godkendt af eksperterne i The South American Classification Committee (SACC). Alligevel er halvdelen (147) af de nye godkendte arter fra Sydamerika. Vestpalæarktis har én ny art, Kabylerispætmejsje, opdaget 1975 i Algeriet af den belgiske botaniker (!) J.-P. Ledant.

Foruden Krabbe og Fjeldså har fire andre danske ekspeditioner opdaget nye arter: Finn Salomonsen med Nøgenbenet Salangan, en sejler, Ny Guinea 1962, Flemming P. Jensen med Udzungwasolfugl, Tanzania 1981, Lars Dinesen-gruppen med Udzungwasokvhøne, Tanzania 1991 og Knud Andreas Jønsson-gruppen, Seramslørugle, Indonesien 2012. Iagttagere af Ørkenatuglen *Strix butleri* i Mellemøsten bør nok overveje, om de i virkeligheden så *Strix hadorami* (Desert Owl, endnu intet dansk navn), opkaldt efter Hadoram Shirihai, der i 1985 beskrev arten, i første omgang som en race af *butleri* efter gennemgang af skindsamlingen på Trings Naturhistoriske Museum i Hertfordshire. Det er tvivlsomt, om de to arter, hvis udbredelser overlapper, kan adskilles i felten. Anekdoten om at Udzungwasokvhønen blev opdaget på baggrund af et par usædvanlige fødder, der stak op af de indfødtes suppegyryde, er siden blevet afvist af artens danske opdagere.

Der er ikke fuld overensstemmelse mellem Brewer og Handbook of the Birds of the World 2013 (Special Volume).

DAVID BREWER

BIRDS NEW TO SCIENCE 50 Years of Avian Discoveries

Sidstnævnte medtager bl.a. nye sydamerikanske arter, som SACC ikke anerkender, fx Sucunduri Flatbill og Bamboo Antwren (ingen danske navne). Hendersonpetrelen er medtaget i HBW med oplysningen om, at fuglen er beskrevet i 1912. Den blev rent faktisk opdaget på Cooks ekspedition i SØ-Polynesien 1769, og er således ikke just nogen spritny art.

Bogens mange farvefotos er mildt sagt interessante. Ikke alle nye arter er kedelige små musegrå myrefugle. Det gælder bl.a. ikke Loretoskægflugl (forsidefotoet) eller den vidunderligt smukke Araripe-manakin. Ud over omtalen af de 288 arter rummer bogen spændende afsnit om artsbegrebet, det historiske perspektiv i beskrivelse af fugle, indsamlingsetik (drab eller DNA?) og bevaringsaspekterne, sidstnævnte med et herligt foto af Niels Krabbe fra 1988. Bibliografien rummer over 1800 titler, heraf Fjeldså og Krabbe med tilsammen en snes, men også Johs. Erritzøe og Finn Salomonsen citeres i bogen, der hermed anbefales på det varmeste.

Hans Harrestrup Andersen

Where to Watch Birds in Morocco

Patrick & Fédora Bergier. 166 sider, s/h kort og illustrationer, hft. Pelagic Publishing, 2017. ISBN 978-1-78427-144-2. Pris £ 19,99.

Marokko er et populært rejsemål, DOF Travel har de seneste 15 år haft fem ture til landet, der har det meste: bjerge, oaser, ørken, skov, kyst, floder og en stabil infrastruktur. I alt 452 arter er iagttaget, ikke mange flere end i Danmark, men Marokko er destinationen, hvis man går efter Eremitibis, Ørkenatrav, Berbergrønspætte, Maghreb- og Tynkæbbet Lærke, Atlashuskade, Berberbulbul, Gulbrun Larmdrossel, Diademrødstjert, Atlasstenpikker, Karmoisinfinke, Maghreb-, Berber-, Krat-, og

Afrikansk Ørkensanger samt Ørkenspurv. Og selvfølgelig den mageløse natur. Ud over de mange turrapporter foreligger der to DVD'er og to hæfter på 35 sider (Gosney 2009 og 2011) samt det franske ægtepar Bergiers: *A Birdwatchers' Guide to Morocco* fra 2003. Den 'nye' udgave fra 2017 er et genoptryk af 03-udgaven; eneste forskel er forsiden, titlen og et nyt forord på 18 linjer, hvor man kan læse, at Rovørn og Mørk Sanghøg er forsvundet, mens Gåse- og Lammegrib er tæt på udryddelse. Gribbene nævnes heller ikke i rapporterne fra de senere år.

At betegne 2017-udgaven som en andenudgave er således lige stærkt nok, når den blot er et genoptryk af en 14 år gammel udgave. Af denne fremgår, at Massaflodens delta "is one of the most famous birdwatching sites in Morocco". Det er det bestemt ikke længere. Ved mit genbesøg i 2017 var området en skygge af fordums storhed (opdyrkning, tilløb af saltvand fra havet mv.), ikke mange fugle. Stepperne syd for Goulimine ved vestkysten er dog stadigvæk måske det bedste sted i Vest-palæarktis for lærker; 13 arter! Hvor meget de øvrige omtalte lokaliteter har ændret sig på de 15 år, der er gået siden første-udgaven, er et åbent spørgsmål. Bogen er formentlig stadigvæk det bedste bud på en 'where to watch'-bog navnlig sammenholdt med de mange rapporter på nettet. Ud over de mange kort og grundige beskrivelser af 45 lokaliteter samt omtale af *accommodation, strategy, birds and other wildlife*, rummer bogen informationer om rejseforberedelser, transport til og i Marokko, generelle turistinformationer, klima, helbred, litteratur og et *when to go*-afsnit måned for måned. Bagerst i bogen en *selective bird list*, hvor de mest spændende arter er omtalt. Adskillige af disse er dog for længst forsvundet bl.a. Jomfrutrane, Arabisk og Kravetrappe samt Tyndnæbbet Spove.

Om denne bog kan erstatte de mange glimrende nyere turrapporter er tvivlsomt. Medbring dog begge.

Hans Harrestrup Andersen

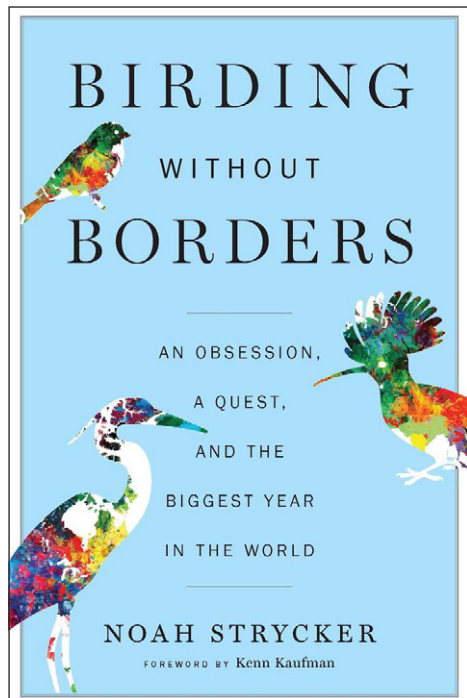
Birding Without Borders

Noah Strycker. 326 sider, farvefotografier, 3 appendikser, indeks, indb. Houghton Mifflin, 2017. ISDN 978-0-544-55814-4. Pris £ 29,99.

Forfatteren, en 31-årig amerikaner, besluttede sig for at forsøge at se/høre halvdelen af verdens fugle i løbet af et kalenderår. 1. januar 2015 gik han i gang. 365 dage senere slog han den tidligere årsrekord på 4341 arter med 1700. Strycker nåede utrolige 6042 arter, 58 % af verdenstotalen, efter uafbrudt birding i 41 lande på alle syv kontinenter og 112 flyveture på i alt 160 000 km. Samlede udgifter 60 000 US dollars eller 10 dollars pr. art. Hans bog om hans *big year* er en af cirka en snes bøger om rekordforsøg i twitching (artsjageri) i stater, lande, verden, i løbet af et døgn, et år, et liv. Den er tæt på at måle sig med de bedste, Kenn Kaufmans *Kingbird Highway* og Sean Dooleys *The Big Twitch*.

Mens mange af denne type bøger er en monoton oprensning af arter og lokaliteter, rummer de bedste af disse en kombination af refleksioner, humor, indsigt og er først og fremmest velskrevne. Stryckers strategi i felten adskiller sig fra andres ved, at han hverken er enegænger eller betjener sig af professionelle turledere. Han får hjælp af lokale fuglekikkere og opnår derved et langt mere intimt og lokalt præget indblik i landets og lokalitetens særpræg. Kun tre gange rejser han med professionelle guides (Peru, Sydafrika og Tanzania). Selv i Papua Ny Guinea og Myanmar rejser han med 'amatører', som han naturligvis aflønner. Han når hverken til Japan, Etiopien, Guyana eller Namibia. Bogens sidste 50 sider omfatter en kronologisk oversigt over samtlige 6042 iagttagelser samt et indeks.

Spændingsmomentet svækkes naturligvis ved, at læseren

allerede på omslaget orienteres om den nye rekord. Det samme vidste alle, der har fulgt Stryckers blog i løbet af 2015. Ikke alle lande omtales, bl.a. ikke besøgene i Kina, Uganda, Kenya og Madagaskar. Af europæiske blot Island og Norge, hvor han på sammenlagt fem dage får 138 nye arter, et antal han nemt kunne have fået et majdøgn i Danmark og mange andre steder i Europa. Landene med flest nye arter var Peru (488 på tre uger) og Brasilien (446 på 19 dage).

Man får ikke indtryk af, hvor udmattende 365 dage i felten i en køre må have været. Kun en gang nævnes sygdom (influenza); hans største problem er mangel på søvn. Mindre udfordringer er: hvor er stikkontakt, kan man skylle tandbørsten i håndvaskevandet, hvad skal vi spise til morgenmad, og hvordan justerer man bruserhovedet uden at dø af elektrisk stød? Ud over fuglene omtales nogle pattedyr. Denne orden har han mindre styr på. Det overraskede mig, at Strycker ikke på noget tidspunkt forsøger sig med havsejladser efter stormfugle. Måske er pelagiske udflugter alligevel ikke så produktive som de seks dage i Spanien, der gav 51 nye arter, det laveste daglige gennemsnit for samtlige 41 besøgte lande.

Bogens styrke er forfatterens betragtninger vedrørende religion, politik, antropologi og infrastruktur i de lande, han vælger at omtale. På et tidspunkt, da rekorden er i hus, overvejer forfatteren så at sætte rekord i antal arter i løbet af et døgn, men opgiver, da han læser om en ny rekord fra Ecuador; 431 arter! Bogen er spækket med succesoplevelser og de modsatte som de mange uundgåelige logistiske problemer, skybrud ni døgn i træk i Cameroun, tyverier, og en guide der ikke reagerer trods rykkere. Årsagen: guiden er lige omkommet i et trafikuheld.

Så nu har Strycker rekorden, ikke sandt? På ingen måde. Det følgende år så hollænderen Arjan Dwarshuis hele 800 flere arter end Strycker, i alt 6833, så nu ser vi frem til hollænderens beretning.

Hans Harrestrup Andersen